نگاه

گزینه‌های ایران در برابر ترامپ

● **محمدرضا کرمی فرد:** بالاخره بعد از کش‌وقوس‌های فراوان ترامپ تاجرپیشه بر مسند قدرت در ریاست‌جمهوری آمریکا تکیه زد. وی در مبارزات انتخاباتی خود، سخنان جنجال‌برانگیزی در موضوعات مختلف ازجمله ایران بر زبان آورده است. پاره‌کردن برجام و لزوم بازبینی آن، افزایش دامنه تحریم‌ها علیه ایران و... از نمونه‌های اظهارنظر ایشان است. البته بررسی روند اظهارات وی از ابتدای مبارزات انتخاباتی تا زمان تحلیف و به‌دست‌گرفتن قدرت، نشانگر روندی سینوسی و بعضا متناقض است. این نوشتار به دنبال آن است که به گزینه‌های ایران در برابر سیاست خارجی ترامپ اشاره و در نهایت به چند توصیه بسنده کند.

● یکی از سیاست‌های دولت جدید آمریکا، همراه‌کردن کشورهای عربی با سیاست‌های ضدایرانی آمریکاست. قطع یا کاهش سطح رابطه ایران با بیشتر کشورهای منطقه، این امکان را به دولت ترامپ خواهد داد که راحت‌تر بتواند این کشورها را علیه سیاست‌های منطقه‌ای ایران متحد کند؛ کمااینکه این سیاست هم کم‌وبیش در دوران اوباما پیگیری می‌شد؛ بنابراین برای مقابله با این سیاست خطرناک دولت آمریکا، ایران باید در اولین فرصت و بدون فوت وقت، ترمیم روابط خود را با کشورهای عضو شورای همکاری خلیج‌فارس، به‌ویژه کشور عربستان، در دستور کار قرار دهد. پیش‌نیاز این اقدام، شناسایی و حل مسائلی است که موجب شکاف دیدگاه‌های منطقه‌ای ایران و این کشورها شده است. یکی از این مسائل مهم، تلقی نادرست این کشورها از این مسئله است که ایران به دنبال حذف این کشورها از معادله قدرت در منطقه بوده که با کمال تأسف، در سایه تبلیغات سنگین بدخواهان دو طرف، این موضوع در حال تبدیل‌شدن به یک باور عمومی در سطح کشورهای منطقه است. عاقبت این باور خطرناک و خسارت‌بار، تغییر نگاه‌ها از سمت دشمن اصلی مسلمانان، یعنی رژیم صهیونیستی، به سوی کشورهای مسلمان است. البته متأسفانه دمیدن به این آتش تفرقه و قطب‌بندی‌های عرب و عجم و سنی و شیعه از سوی نادانان در مناسبت‌ها و حوادث خاص نیز در شبکه‌های مجازی به‌وضوح دیده می‌شودکه باید تدابیر لازم برای جلوگیری از این‌گونه تفکرات مسموم، از سوی دست‌اندرکاران امور اندیشیده شود. دعوت عربستان از ایران برای حج سال آینده، کمک به کشور عربستان برای خروج آبرومندانه از بحران یمن، واردکردن عربستان در گفت‌وگوهای صلح سوریه و اطمینان‌بخشی به این کشور مبنی بر اینکه جمهوری اسلامی هیچ‌گاه دنبال حذف این کشور و سایر کشورهای منطقه از معادله قدرت منطقه نیست، می‌تواند آغازی مبارک برای ترمیم رابطه جمهوری اسلامی با این کشورها باشد. مضاف بر آن، سفر وزیر خارجه کویت به ایران در هفته گذشته که حامل پیام کشورهای عضو شورای همکاری خلیج‌فارس بود نیز می‌تواند دست‌مایه آغاز این گفت‌وگوها باشد. بالطبع هم‌افزایی ایران و کشورهای مسلمان و عرب منطقه، می‌تواند اثربخشی سیاست خطرناک دولت ترامپ را علیه ایران خنثی کند.

● باید سیاست برقراری رابطه با کشور مصر با پیشینه اسلامی و تمدنی غنی، در اسرع وقت پیگیری شود تا بتوان از ظرفیت‌های این کشور نیز برای حل مشکلات و بحران‌های منطقه‌ای استفاده کرد. ضمن آنکه فراهم‌کردن مقدمات برقراری ارتباطات میان نخبگان ایران و مصر، به‌ویژه گفت‌وگوی میان مرکزیت الازهر با نخبگان دانشگاهی و حوزوی کشورمان، می‌تواند در رفع سوءتفاهم‌های طرفین، به‌ویژه در بُعد مذهبی، نقشی بی‌بدیل ایفا کند. در حوزه اقتصادی هم مصر می‌تواند دروازه ورود کالاهای ایران به آفریقا باشد که دراین مهم، می‌توان اسباب تعامل بخش‌های مختلف اقتصادی دو کشور را فراهم کرد.

● تهران باید در اولین فرصت، زمینه گفت‌وگوهای دوجانبه دولت بحرین و اپوزیسیون این کشور را با هدف گذار و حل بحران این کشور، در دستور کار خود قرار دهد. اطمینان‌بخشی به دولت بحرین مبنی بر اینکه جمهوری اسلامی هیچ‌گاه قصد مداخله در امور داخلی این کشور و سایر کشورها را نداشته و ندارد، می‌تواند زمینه‌ساز آغاز این گفت‌وگوها باشد.

● دولتمردان ایران به همان میزان که باید با قدرت و قاطعیت هرچه تمام، به تقویت زیرساخت‌های دفاعی و امنیتی کشورمان در بیشتر حوزه‌ها اقدام کنند، نباید اجازه بدهند لفاظی‌های بیهوده‌ای که اتفاقا باعث بارشدن هزینه‌های بی‌مورد بر جهت‌گیری سیاست خارجی کشورمان می‌شوند، از اقدام مشروع و قانونی برای تقویت توان دفاعی، بهانه‌ای دست ایران‌هراسان بدهد و برنامه‌های آنان را ناکام بگذارند.

● در بُعد داخلی هم حوادثی مانند فوت آیت‌الله هاشمی و حادثه پلاسکو، زمینه را برای هم‌گرایی دیدگاه‌ها و سلایق مختلف سیاسی فراهم کرد. زمامداران کشورمان باید این هم‌آوایی مبارک را دست‌مایه‌ای برای مقابله با اقدامات نژادپرستانه و سیاست‌های مخرب دولت آمریکا که افزایش شکاف‌های داخلی از اهداف اصلی آن است، قرار دهند. انتخابات آینده در ایران، می‌تواند به آوردگاه اتحاد و همدلی ایرانیان در عین اختلاف سلیقه بدل شود و با برگزاری انتخاباتی شکوهمند و مثال‌زدنی، زمینه آشتی ملی را فراهم آورند.

● در دستور کار قراردادن دیپلماسی عمومی و مخاطب قراردادن مردم کشورهای مختلف، به‌ویژه در سطح منطقه می‌تواند در بی‌اثرکردن سیاست‌های مخرب ایران‌هراسی مؤثر باشد.

مروری بر ۳ دهه کج‌دار و مریز هاشمی با عربستان

رفقا و رقبای حذف‌نشدنی

زینب اسماعیلی: یکی از کارکنان رنگین‌پوست سازمان ملل که پیش‌تر در یکی از کشورهای آفریقایی روزنامه‌نگاری می‌کرده، از وضعیت ایران می‌پرسد. از محمود احمدی‌نژاد می‌پرسد و هنوز حرف‌های عجیب‌وغریبش در سازمان ملل را به یاد دارد. از وضعیت سیاسی اکبر هاشمی‌رفسنجانی می‌پرسد و برایم عجیب است با اینکه سال‌ها از دولت او گذشته، هنوز هاشمی را به یاد دارد.

حالا از درگذشت آیت‌الله هاشمی‌رفسنجانی ۴۰ روز گذشته؛ مردی که می‌توانست نقش قوه عاقله جریان‌های سیاسی کشور را ایفا کند. او در عرصه سیاست خارجی هم فرصت و پتانسیل بالقوه‌ای بود که می‌توانست برخی جریان‌ها را در کشورهای عربی با جمهوری اسلامی ایران همسو کند و از همه مهم‌تر ارتباط خوبش با عربستان بود؛ اما همان‌طور که برخی جریان‌ها تلاش کردند در عرصه داخلی به‌جای استفاده از قدرت تعادل‌بخش او، هاشمی را به مهره‌ای سوخته تبدیل کنند، درباره ارتباط با عربستان هم به‌جای ایجاد فرصت، او را به چشم تهدید می‌دیدند.

با سفر هفته گذشته حسن روحانی به دو کشور عربی در ماه‌های باقی‌مانده از عمر دولت یازدهم، بالاخره قطار عربی به راه افتاد؛ اما دیرهنگام. گفته شده کویت از سوی اعضای شورای همکاری خلیج‌فارس پیغام برقراری ارتباط بهتر را با جمهوری اسلامی ایران آورده و قرار بوده این سفر، حسن اتفاق این تغییر رویکرد شود؛ اما این پرسش همچنان بی‌پاسخ مانده است: درحالی‌که کشورهای کوچک عربی زیر سایه پدرخوانده خود، بیشتر رفتارهایشان را تنظیم می‌کنند، چطور می‌توانند بدون تمایل او یعنی عربستان، به رابطه با ایران تمایل نشان دهند؟ عربستان و ایران یکی از چند دوره حضیض ارتباطی را طی می‌کنند و نشانه‌ای از تغییر رویکرد هم در رفتارهایشان دیده نمی‌شود. به نظر می‌رسد در این شرایط فرصت بهبود رابطه به عمر دولت یازدهم قد نمی‌دهد.

فرصت‌ازدست‌رفته

با درگذشت آیت‌الله هاشمی‌رفسنجانی باید واقع‌بینانه گفت بخش بزرگی از پتانسیل بهبود رابطه ایران و عربستان از دست رفت؛ پتانسیلی که پس از سال‌های بحرانی جنگ و حمایت عربستان از عراق، توانسته بود روی سکه را بازگرداند و حکومت سعودی را به ارتباط با ایران متمایل کند.

اگرچه همیشه تیزی رقابت این دو کشور خودنمایی می‌کرد. تهران و ریاض چه در دوران شاه و چه بعد از انقلاب، در چند حوزه با هم رقابت داشته و دارند؛ نقش منطقه‌ای و مورد وثوق‌بودن کشورهای دیگر، ایفای نقش در جهان اسلام و تأثیرگذاری روی قیمت نفت. اینها همه مواردی است که رابطه این دو کشور را به تاریخی پر افت‌وخیز گره می‌زند. آیت‌الله هاشمی در این بین پتانسیلی بود که می‌توانست در بهبود رابطه تأثیرگذار باشد؛ اما از آن استفاده نشد و حتی در دو دولت محمود احمدی‌نژاد سوزانده شد.

اقامت ۱۵روزه در عربستان، ملاقات‌های مکرر چه در عربستان و چه در حاشیه کنفرانس‌های اسلامی که دو کشور حضور داشتند، تماس‌های تلفنی دوستانه و تأکید به مراقبت از سلامتی‌شان، حل‌وفصل ماجراها با مذاکره و البته فائق‌آمدن بر تنش‌های موجود. اینها شمایی کلی است از رابطه ایران و عربستان در دوران آیت‌الله هاشمی‌رفسنجانی. رابطه این دو کشور اگرچه همیشه از روابط صمیمانه آیت‌الله با خاندان ملک فهد و ملک عبدالله تأثیر می‌پذیرفته؛ اما حوادث ریزودرشت دیگر نیز بر آن چیره بود. جنگ ایران و عراق و حمایت عربستان از صدام، کشتار حجاج و توقف اعزام به حج، جنگ کویت و تغییر دولت در ایران، شیب فرازوفرود این رابطه را بیشتر و کمتر می‌کرد.

چرا زمینه سفر ایجاد نمی‌شد؟

این اواخر هرازگاهی در مصاحبه‌ها از آقای هاشمی درباره اینکه چرا برای بهبود رابطه با عربستان کار خاصی انجام نمی‌دهد، پرسیده می‌شد. درحالی‌که برخی معتقد بودند او می‌تواند با سفر به عربستان، زمینه کاهش تنش را فراهم کند، آیت‌الله می‌گفت برای سفر به عربستان مشکلی ندارد؛ اما باید در قالب یک طرح و درخواست نظام چنین کاری انجام شود؛ اما زمینه چنین سفری فراهم نشد. جواد ظریف بعد از درگذشت آیت‌الله هاشمی در گفت‌وگو با «انتخاب» در سؤالی درهمین‌باره پاسخ داده: «ایشان تلاش‌هایی در دولت قبل انجام داده بودند و فرمودند که با وجود توافقات در این حوزه، متأسفانه آنها اجرائی نشد و بعد از آن ایشان دیگر خیلی آمادگی ورود به این موضوع را نداشتند مگر اینکه ضمانت‌هایی وجود داشته باشد که به نتیجه برسد. البته متأسفانه نزدیک به یک‌سال‌ونیم گذشته ما بیشتر احساس می‌کردیم که دولت سعودی به دنبال حل مشکل نیست و بیشتر دنبال ایجاد تنش است؛ به همین دلیل خیلی زمینه برای استفاده از وضعیت احترام ویژه‌ای که آیت‌الله هاشمی داشتند، وجود نداشت چون حکام سعودی بیشتر دنبال این بودند که تصویری را به دنیا ارائه دهند که این مشکل وجود دارد...»

آبان ۹۴، حسین صادقی، سفیر دولت حسن روحانی در عربستان، در گفت‌وگو با «شرق» درباره استفاده از پتانسیل هاشمی در بهبود رابطه با عربستان به دو نکته اشاره کرد: «آقای هاشمی به‌عنوان شخصی که معمار مناسبات ایران و عربستان بوده است، از جایگاهی خاص و ویژه برخوردار است؛ ولی دو اتفاق افتاده است که نمی‌توانیم آنها را نادیده بگیریم؛ یکی در کشور ما و دیگری در عربستان. در عربستان یک انتقال قدرت شکل گرفته است. آقای هاشمی رابطه دوستانه و عاطفی خاصی با آقای ملک سلمان ندارد، البته با هم دیدار داشته‌اند، ولی با مرحوم ملک‌عبدالله مناسبات دوستانه مبتنی بر اعتماد متقابل شکل گرفته بود. در عربستان هم پذیرشی که در گذشته درباره نقش ایشان وجود داشت، دیگر به آن شکل نیست؛ البته این به آن معنا نیست که از جایگاه آقای هاشمی کاسته شده است. نکته دوم در داخل کشور ماست. در چند سال اخیر شاهد بودیم که یک‌سری نیروها تلاش کردند نقش آقای هاشمی را در داخل کشور تضعیف کنند. این هم مزید بر علت شده است که آن نقشی را که ایشان در گذشته داشتند، امروز نتوانند به آن شکل ایفا کنند. علاوه‌برآن، وقتی ایشان می‌خواهد به عربستان برود، باید با اختیار برود و بتواند کار را جلو ببرد».

اوضاع وخیم

حسن روحانی در اولین نشست مطبوعاتی خود بعد از انتخابات درحالی‌که هنوز وارد ساختمان ریاست‌جمهوری نشده بود، درباره سیاست خارجی دولتش گفت که بر رابطه با همسایگان به‌ویژه عربستان تأکید دارد؛ اما این سخن در ریاض شنیده نشد. مضاف بر آن، درگذشت ملک‌عبدالله و جانشینی ملک سلمان و روی‌کارآمدن جوان‌ها در این کشور، حکایت را پیچیده‌تر کرد. جنگ در سوریه، کمک مالی به تروریست‌ها و تکفیری‌ها و لشکرکشی به یمن، بر وخامت اوضاع ایران و عربستان افزود.

صادقی آبان ۹۴ درحالی‌که چند ماه از آغاز به کارش در ریاض می‌گذشت، گفت که ۱۲ سال است ایران و عربستان با هم هیچ گفت‌وگوی جدی‌ای نداشته‌اند و همین می‌تواند سرمنشأ بسیاری از اختلافات باشد. چنان‌که بوسه سفیر ریاض بر پیشانی آیت‌الله هاشمی توانست منجر به سوءتفاهمات فراوانی شده؛ آن‌قدر که عربستان سفیرش را به کشور فراخواند و مدت‌ها ریاض در تهران سفیر نداشت. معاون عربی وقت وزیر خارجه درباره این ماجرا به «شرق» توضیح داد که «در حوزه کشورهای عربی وقتی در کشوری برای تبریکی به حضور مقام اول آن کشور می‌رسند، روی بینی او را می‌بوسند و بالاتر از بینی، یعنی پیشانی را نمی‌بوسند و بوسیدن پیشانی، نشان‌دهنده جایگاه ویژه و بالایی است که برای برخی از آنها قائل می‌شوند».

> **آیت‌الله هاشمی در سال‌های جنگ در کسوت ریاست مجلس و جانشین فرمانده کل قوا و در دورانی که رئیس دولت سازندگی بود، با عربستان در مراوده بود. او در چند اظهارنظر درباره سیاست خارجی دولتش می‌گوید که سیاست خارجی دولتش این است که دشمن‌تراشی نکند؛ اما با دشمن‌ها و آنهایی که دشمنی می‌کنند، قاطعانه برخورد می‌کند**

درحالی‌که جریاناتی در داخل کشور برای بهبود روابط به آیت‌الله هاشمی اختیار نمی‌دهند و تصویر او را تخریب می‌کنند، در عربستان هم از احترام قائل‌شدن برای او هراس دارند. همین مفروضات بر اینکه آیت‌الله هاشمی پتانسیلی بود که می‌توانست در رابطه ایران و عربستان تأثیرگذار باشد، صحه می‌گذارد. به همین بهانه می‌توان نگاهی به تاریخچه این رابطه داشت.

۳ دهه کج‌دار و مریز رابطه

آیت‌الله هاشمی در سال‌های جنگ در کسوت ریاست مجلس و جانشین فرمانده کل قوا و در دورانی که رئیس دولت سازندگی بود، با عربستان در مراوده بود. او در چند اظهارنظر درباره سیاست خارجی دولتش می‌گوید که سیاست خارجی دولتش این است که دشمن‌تراشی نکند؛ اما با دشمن‌ها و آنهایی که دشمنی می‌کنند، قاطعانه برخورد می‌کند. بااین‌حال هاشمی در رابطه با عربستان چند فراز مختلف را پشت سر می‌گذارد. سال‌های جنگ و حمایت عربستان از عراق، کشتار حجاج و قطع اعزام حجاج، بازگشایی دوباره حج و گرفتن میزبانی اجلاس کنفرانس اسلامی از عربستان و برگزاری آن در تهران که ابتدای دولت اصلاحات برگزار شد. او رابطه پرفرازونشیب با این کشور را قطع نکرد و حتی در مواردی برای مذاکره خود به اتاق طرف عربستانی می‌رفت.

سال‌های جنگ

● ابتدای جنگ، عربستان پنج آواکس از آمریکا خریداری کرده بود و اطلاعاتش به عراقی‌ها کمک زیادی می‌کرد. هاشمی بارها در اظهاراتش از این موضوع انتقاد کرد.

● بعد از عملیات والفجر هشت و فتح فاو در سال ۶۴، کشورهای عربی که تا پیش از آن در سکوت از عراق حمایت می‌کردند، متقاضی خروج ایران از خاک عراق شدند. عمان و عربستان دراین‌بین خیلی جدی موضع گرفتند و عربستان گفت که اگر ایران به کویت حمله کند، عربستان از کویت حمایت می‌کند.

● بعد از ناکامی در کربلای چهار و اندکی بعد از ماجرای مک فارلین، هاشمی در نوروز ۶۶ نامه‌ای به امام نوشته بود که برای حل چند مشکل از امام درخواست کرده بود.

ادامه در صفحه ۱۹

عکس: فارس

گفت‌وگوی تلفنی آیت‌الله هاشمی و ملک‌عبدالله

آنچه در پی می‌آید، متن گفت‌وگوی تلفنی آیت‌الله هاشمی و ملک‌عبدالله در ۲۴ اردیبهشت‌ماه ۸۶ پس از درگذشت برادر ملک‌عبدالله است.

هاشمی: سلام علیکم

ملک‌عبدالله: سلام بر شما. حال شما چطور است؟

هاشمی: الحمدلله. شما چطورید؟

ملک عبدالله: الحمدلله. خانواده شما چطورند؟

هاشمی: همه خوبند و سلام می‌رسانند.

ملک‌عبدالله: دلم برایتان تنگ شده است.

هاشمی: ان‌شاءالله به‌زودی به دیدار شما می‌آییم. می‌خواهم درباره حادثه‌ای که برای خانواده شما پیش آمده و درگذشت برادر بزرگوارتان، به شما تسلیت بگویم.

ملک‌عبدالله: از شما تشکر می‌کنم. ان‌شاءالله خداوند برای شما، خانواده محترم و ملت ایران گزندی پیش نیاورد و همیشه برای شما خیر باشد.

هاشمی: ما را شریک مصیبت خود حساب کنید. دعا می‌کنیم خداوند وجود شما و خانواده شما را سالم نگه دارد. به‌هرحال وجود جناب‌عالی با تجربه‌هایی که دارید و با اعتمادی که دنیای اسلام به شما دارد، سرمایه‌ای برای مسلمانان است.

ملک‌عبدالله: تشکر می‌کنم. درعین‌حال شما هم از پشتوانه‌های جهان اسلام هستید.

هاشمی: امیدواریم با همکاری شما بخشی از مشکلات جهان اسلام را حل کنیم.

ملک‌عبدالله: ان‌شاءالله. دل ما می‌خواهد جهان اسلام هم درک کند که شرایط چگونه است. ما هم تلاش‌های خود را خواهیم کرد.

هاشمی: حکمت جناب‌عالی برای نیازهای جهان اسلام و مشکلاتی که در عراق، لبنان، فلسطین و جاهای دیگر هست، بسیار کارساز است.

ملک‌عبدالله: ان‌شاءالله، دل ما می‌خواهد برادران ما در جهان اسلام هم وضع جهان را خوب درک کنند.

هاشمی: درست می‌فرمایید. باید خوب ارزیابی کنند.

ملک‌عبدالله: برای شما دوست و برادرم آقای هاشمی‌رفسنجانی آرزوی خیر می‌کنم. سلام مرا به خانواده محترم و همسرتان که خواهرم هستند ابلاغ بفرمایید.

هاشمی: از محبت شما ممنونیم. همیشه شما را در موضع محبت دیدیم. جناب‌عالی هم سلام و تسلیت ما را خدمت بستگان ابلاغ بفرمایید. نیازی به توصیه ندارد که شما باید وجود خود را حفظ کنید و مغتنم بدانید و به سلامتی خود توجه داشته باشید. به نشاط کاری خود هم توجه داشته باشید که این روزها موردنیاز است.

ملک‌عبدالله: دوست عزیزم، زنده باشید. ما هم از شما می‌خواهیم خودتان و خانواده‌تان را محفوظ بدارید. خداوند ان‌شاءالله همه ما را در خدمت به اسلام موفق بدارد.

هاشمی: متشکرم، شما را به خدا می‌سپارم.

ملک‌عبدالله: ما هم شما را به خدا می‌سپاریم. سلام مرا به خانواده و ملت ایران برسانید.

هاشمی: حضرتعالی امری با بنده ندارید؟

ملک‌عبدالله: سلامت باشید. سلامتی شما را می‌خواهیم. به امید دیدار.

منبع: روایتی از زندگی و زمانه آیت‌الله اکبر هاشمی‌رفسنجانی (ص ۸۱۸) / جعفر شیرعلی‌نیا/ انتشارات سایان

کوتاه دیپلماسی

جریمه ۳۰۰ هزار دلاری ایران در دادگاه کانادایی

● **ایسنا:** یک دادگاه در اونتاریو کانادا به بهانه آنچه حمایت ایران از حملات تروریستی خواند، تهران را به پرداخت هزینه‌های حقوقی تعدادی از قربانیان تروریسم محکوم کرد. این دادگاه با رد مصونیت حاکمیتی جمهوری اسلامی و با استناد به قانون «عدالت برای قربانیان تروریسم»، تهران را به پرداخت هزینه‌های حقوقی شماری از شاکیان مدعی حمایت ایران از حملات ترویستی، بالغ بر ۳۰۰ هزار دلار، محکوم کرد.

انعطاف تهران در آستانه

● **تسنیم:** حسین جابری‌انصاری، معاون عربی و آفریقای وزیر خارجه، درباره اجلاس آستانه گفت: فضای نشست عمومی به نسبت نشست نخست کمی آرام‌تر و آشتی‌جویانه‌تر بود، به‌ویژه در ادبیات و نحوه برخورد گروه‌های سوری؛ مسیر حل بحران سوریه مسیری است که وقت می‌گیرد؛ اما امیدواریم در قالب روند آستانه که روند جدیدی است و با استفاده از امکانات سه کشوری که در صحنه سوریه بیشترین تأثیرگذاری را دارند و با اراده‌ای جدی که هر سه کشور از خود نشان خواهند داد، امکان پایان‌بخشیدن هر چه سریع‌تر به بحران سوریه فراهم شود. او افزود: ایران با تمام توان در این مسیر تلاش کرد، ناملایمات، مشکلات و اختلاف‌ها را کنار گذاشت نه به این معنا که فراموش کرد، بلکه به این معنا که برای تحقق هدف بزرگ‌تری تلاش کردیم با گشایش در دید و روی باز با مسائل مواجه شویم و امکان حرکت به سمت جلو را فراهم کنیم.

حمایت اتحادیه اروپا و آژانس بین‌المللی انرژی اتمی از برجام

● **ایرنا:** مقام‌های اتحادیه اروپا و آژانس بین‌المللی انرژی جمعه‌شب با صدور یک بیانیه مشترک، بر حمایت از برجام در حوزه اختیارات خود تأکید کردند. در این بیانیه آمده است که اتحادیه اروپا حمایت فنی از جمله در زمینه آموزش و تجهیزات به آژانس ارائه خواهد داد. اتحادیه اروپا همچنین گزارش‌هایی در زمینه همکاری‌های مشترک با ایران در اجرای ضمیمه سه توافق هسته‌ای به‌ویژه در حوزه امنیت هسته‌ای و تحقیقات ارائه کرده است.